

Nr 53.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående tillstånd för delägarna i Lösings häradsallmänning att sälja viss del därav; given Stockholms slott den 19 december 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva,

att ett i statsrådsprotokollet angivet område om 50 hektar 75 ar av Lösings häradsallmänning i Östergötlands län må av delägarna försäljas till nämnda läns landsting under villkor att i stället skattehemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem nr 1 i Krokeks socken av samma län tillägges häradsallmänningen och förenas under gemensam hushållning med densamma.

De till ärendet hörande handlingar och karta skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19
december 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde.

I anledning av framställning från en av Östergötlands läns lands-
ting tillsatt kommitté för anskaffande av lämplig plats för uppförande
av en tuberkulossjukvårdsanstalt inom länet beslöto delägarna i Lösings
häradsallmänning genom sockenvis utsedda ombud vid sammanträde den
3 och den 8 augusti 1912 för sin del att hembjuda landstinget omkring
51 hektar av ett för berörda ändamål föreslaget, av distriktslantmätaren
A. G. Lövstrand å karta avfattat område av häradsallmänningen mot
en efter 100 kronor för hektar beräknad köpeskilling jämte värdet av
skogen enligt vederbörande jägmästares uppskattning samt under villkor
i övrigt att de vid lägenheten Porsgatan befintliga, allmänningsdelägarna
tillhöriga byggnader, bestående av en stuga, en ladugårds- och log-
byggnad samt ett svinhus, antingen ersattes med 2,000 kronor eller ock

på landstingets bekostnad flyttades till av häradets allmäningsstyrelse anvisad plats, dock ej över 1,000 meter från sitt nuvarande läge; att landstinget till arrendatorn av lägenheten Porsgatan, J. A. Karlsson, och lägenhetsägaren K. A. Karlsson, Bråviksberg, lämnade ersättning för dem å respektive lägenheter inom det hembjudna området tillhöriga byggnader med belopp, varom landstinget med dessa personer kunde träffa överenskommelse; samt att ett vid senaste vägdeleningen för de väghållningsskyldiga inom Krokeks socken uttaget, å förenämnda område beläget grustag skulle bibehållas för avsett ändamål. För att underlätta frågan om tillstånd vinnande till den sålunda ifrågasatta jordupplåtelsen beslöto delägarna därjämte vid nämnda sammanträde att, i händelse landstinget antog det gjorda köpeanbudet, ingå till Kungl. Maj:t med ansökan om tillstånd för delägarna att i stället för den mark, som skulle upplåtas till sjukvårdsanstalt, få till allmanningen utlagga den mark, som tillhörde hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem i Krokeks socken, vilket hemman inköpts av allmäningsdelägarna för egna medel och sålunda icke tillhörde allmanningen, mot det att delägarna finge uppbära den ersättning, som skulle tillfalla allmäningskassan från landstinget för marken till sanatoriet. Ett sådant utbyte skulle nämligen lända allmanningen till förmån, då mark och skog å hemmanet Betlehem vore av bättre beskaffenhet än å det till sanatorium föreslagna området.

Med förmälan att landstinget antagit berörda köpeanbud har därefter Lösings härads allmäningsstyrelse genom sin ordförande Aug. Andersson uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift hemställt om medgivande, att från häradets allmanning i Krokeks socken finge till Östergötlands läns landsting med full äganderätt försäljas ovanberörda område om cirka 51 hektar emot vederlag, om sådant prövades erforderligt, av hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem, med rätt för delägarna att, därest hemmanet toges i anspråk såsom vederlag, disponera försäljningssumman. Vid sagda skrift har fogats dels avskrift av det vid omförmälda sammanträde med delägarna hållna protokoll, dels en av stadsingenjören John E. Pettersson verkställd kopia av förenämnda av distriktslantmätaren Lövstrand år 1912 upprättade karta, dels ett tryckt exemplar av protokoll vid Östergötlands läns landsting år 1912, dels ock avskrift av ett utav jägmästaren i Finspånge revir Olof Petersson upprättat, den 6 november 1912 dagtecknat värderingsinstrument. Av dessa handlingar inhämtas bland annat, att hemmanet Betlehem med en areal av 76 hektar 43 ar värderats till 13,161 kronor 52 öre, därav belöpte å växande skog 6,911 kronor 52 öre, å inägorna med därpå uppförda hus 5,000 kronor samt

å den till 50 hektar uppgående produktiva skogsmarken, efter 25 kronor per hektar, 1,250 kronor; att å hemmanet finnes en förpantningslägenhet, benämnd Nya Lund, om 6 hektar, ingående i hemmanets nyss angivna areal, men icke upptagen i värderingen, vilken lägenhet vore upplåten mot tomtöre av 1 krona årligen till år 1934 med rätt för innehavaren till förlängning i ytterligare 49 år mot tomtöre av 10 kronor; att enligt värderingsinstrument av den 13 augusti 1912 ifrågavarande till försäljning föreslagna allmänningsområde med en areal av 50 hektar 75 ar uppskattats till 13,613 kronor 9 öre, därav belöpte å virkesmassan inom området 7,390 kronor, å plantskogen 1,148 kronor 9 öre och å marken, efter föreslaget pris av 100 kronor per hektar, 5,075 kronor; samt att den produktiva skogsmarken å sistnämnda område vore endast omkring hälften så stor som å hemmanet Betlehem.

I detta ärende hava yttranden avgivits av åtskilliga tjänstemän och myndigheter.

Kronofogden i orten har vitsordat, att ifrågavarande allmänningsområde vore synnerligen lämpligt och välbeläget såsom plats för en centralanstalt för tuberkulossjukvård ävensom att det föreslagna priset med hänsyn till markens värde såsom tomtplatser i närheten av Bråviken och blivande station å statsbanan Järna—Norrköping vore mycket moderat. Beträffande det föreslagna utbytet av detta område mot $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem har kronofogden ansett för framtiden fördelaktigare, om i stället föreskrift meddelades, att försäljningssumman för allmänningsområdet skulle inestå i bank och förräntas för att, så snart sådant lämpligen kunde ske, användas till inköp av skogsmark att utläggas till allmänningen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt bifall till framställningen på sätt allmänningsstyrelsen föreslagit.

Jägmästaren i reviret, förbemålde Petersson, har förklarat sig utan tvekan tillstyrka bifall till ansökningen, under uttalande att det endast syntes vara en tidsfråga, när värdet av den produktiva skogsmarken å hemmanet Betlehem komme att överstiga värdet av den produktiva marken å sanatorieområdet.

Överjägmästaren i distriktet J. E. Kinman har anfört bland annat följande. $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem hade inköpts av allmänningsstyrelsen, som härför upptagit ett lån att amorteras under 5 år genom uttaxeringar från allmänningsdelägarna. Antagligen hade även medel, som influtit för försålt virke, ingått i likviden, men sådana medel torde icke hava varit tillräckliga, emedan virkesavkastningen från allmänningen i huvudsak utdelades in natura och så obetydliga virkeskvantiteter såldes,

att värdet av dessa icke försloge till utgifterna, varför uttaxeringar måst göras. Allmänningsstyrelsen ansåge tydligen, att det av allmänningsdelägarna inköpta $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem icke vore häradsallmänning, utan kunde av delägarna på nytt avyttras. Uti det skogsindelningsförslag, som åren 1900—1903 upprättats för Lösings häradsallmänning och som av domänstyrelsen den 25 april 1907 faststälts att gälla under 20 år, räknat från den 1 januari 1903, upptoges Betlehem såsom en allmänningen tillhörig inäga. Med anledning av det anförda har överjägmästaren hemställt, att ifrågavarande område å Lösings häradsallmänning måtte få av Östergötlands läns landsting förvärvas till det pris och på de villkor i övrigt, som allmänningsstyrelsen föreslagit, samt att, om $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem ansåges tillhöra allmänningen, köpeskillingen jämte ränta därå skulle användas till inköp av mark att tilläggas nämnda allmänning, men att, om $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem ansåges vara allmänningsdelägarnas enskilda egendom, köpeskillingen finge av dem disponeras med villkor, att $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem tillades allmänningen i stället för den försålda marken.

Under anförande, att hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem tillhörde allmänningsdelägarna enskilt, har domänstyrelsen i likhet med Kungl. Maj:ts befallningshavande tillstyrkt bifall till den gjorda ansökningen.

Kammarkollegium har anfört följande.

Hemmanet Betlehem hade upptagits på Lösings häradsallmänning av häradshövdingen B. Th. Junbeck enligt Kungl. Maj:ts resolution den 7 maj 1807 och hade faststälts av kammarkollegium den 3 augusti 1808 till $\frac{1}{8}$ mantal med vissa frihetsår och viss ränta att utgå efter frihetsårens förlopp. Den 28 september 1808 hade Junbeck såsom åborättsinnehavare erhållit skattebrev å hemmanet, som därefter i jordeböckerna upptagits under skattetit. I nu gällande, 1878 års jordebok för Krokeks socken vore hemmanet bland skatteegendomar upptaget såsom $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem nr 1. Lösings härads allmänning funnes i samma jordebok redovisad bland kronoegendomar under allmän disposition, jordlägenheter, såsom Kolmården nr 1, en häradsallmänning.

Mot den föreslagna försäljningen av ifrågavarande allmänningsområde hade kollegium ej annat att erinra, än att den erbjudna köpeskillingen, 100 kronor per hektar för marken, förefölle kollegium väl låg med hänsyn till markens belägenhet och vitsordade lämplighet till byggnadstomter. Då emellertid sagda köpeskillning, enligt vad av handlingarna framginge, betingats av hänsyn till det behjärtansvärda ändamål, för vilket försäljningen skulle äga rum, syntes anmärkta omständighet icke böra få utgöra hinder för bifall till försäljningen.

Beträffande frågan om tillstånd för delägarna i häradsallmanningen att fritt disponera blivande försäljningsmedel för nämnda område mot vederlag av hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem att tilläggas allmanningen, syntes denna fråga närmast vara beroende av huruvida sagda hemman kunde anses såsom delägarnas enskilda egendom, vari allmanningen såsom sådan icke skulle äga någon del. Med avseende härå tillåte sig kollegium framhålla, att då delägarna enligt gällande bestämmelser om häradsallmänningar torde äga fritt förfoga över allmänningens behållna avkastning, den omständigheten att, på sätt överjägmästaren antytt, köpeskillingen för hemmanet delvis kunde hava guldits av skogsförsäljningsmedel från allmanningen, icke syntes böra föranleda till att hemmanet till motsvarande del skulle betraktas såsom häradsallmänning. Ännu mindre syntes kunna anses, att hemmanet enbart genom dess försäljning till allmänningsdelägarna iklätt sig häradsallmänningens natur. Följaktligen borde allmänningsdelägarna vara oförhindrade att fritt förfoga över hemmanet Betlehem.

En annan fråga bleve, om nämnda hemman ur skogssynpunkt kunde anses äga lika högt värde som det till försäljning ifrågasatta allmänningsområdet. Visserligen framginge av handlingarna i ärendet, att högre skogsavkastning skulle för framtiden vara att påräkna från hemmanet Betlehem än från sagda område. Men å andra sidan borde ej förbises, att hemmanet, enligt vad jägmästaren anfört, vore beläget längre bort från Bråviken och således i fråga om avsättningsmöjligheter sämre lottat än allmänningsområdet. Då emellertid domänstyrelsen icke framställt någon anmärkning mot det föreslagna utbytet, ansåge sig kollegium sakna anledning avstyrka framställningen i denna del, om ock kollegium hölle före, att en mera ingående undersökning rörande hemmanets värde och lämpligheten av dess förening med häradsallmanningen varit önskelig.

Kollegium ansåge sig sålunda böra hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t medgiva, dels att ifrågavarande å den i ärendet företedda kartan upptagna område om 50 hektar 75 ar av Lösings häradsallmänning finge av delägarna för angivna ändamålet försäljas till Östergötlands läns landsting mot en köpesumma av 13,613 kronor 9 öre samt under de av delägarna i övrigt föreslagna villkor och förbehåll, dels ock att försäljningsmedlen finge av delägarna fritt disponeras under villkor, att hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem nr 1 lades till återstående delen av häradsallmanningen och förty erhöles samma natur som denna samt förenades under gemensam förvaltning med densamma, dock med förbehåll av den rätt, som kunde tillkomma lägenhetsinnehavare å hemmanet. I händelse

av bifall härtill borde domänstyrelsen få sig anbefallt att vidtaga de åtgärder, som kunde ankomma på nämnda styrelse med avseende å hemmanets införlivning med allmanningen.

För det fall att Kungl. Maj:t ej skulle finna skäl förordna om hemmanet Betlehems införlivande med häradsallmanningen, borde, vid bifall till den sökta försäljningen, böra föreskrivas, att försäljningssumman skulle disponeras på sätt överjägmästaren för sådant fall föreslagit.

Av genom jordbruksdepartementet införskaffade handlingar inhämtas, att omförmälda $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem blivit genom en den 5 maj 1900 tecknad transport å köpebrev för 3,500 kronor försålt till delägarna i Lösings häradsallmanning och att dessa den 7 maj 1900 erhållit lagfart å detsamma. Hemmanet besväras endast av en inteckning till säkerhet för 50 års besittning av ett stycke mark från den 14 mars 1884, påtagligen avseende omförmälda förpantningslägenhet Nya Lund. *Departements-
chefen.*

Med hänsyn till det behjärtansvärda ändamålet med den ifrågasatta upplåtelsen av mark från ifrågavarande häradsallmanning och då handlingarna vid ärendets behandling hos Östergötlands läns landsting utvisa, att svårighet mött att inom länet erhålla annan för ändamålet lika lämplig plats, anser jag området försäljande till landstinget böra medgivas.

Jag finner även ådagalagt, att det är särdeles lämpligt, att det inom allmanningens område belägna hemmanet Betlehem införlivas med häradsallmanningen såsom en del av denna. Om än enligt värderingarna hemmanets nuvarande värde något litet understiger det till försäljning avsedda områdets, torde emellertid hemmanet, på grund av sin större areal, särskilt av produktiv skogsmark, få anses såsom häradsallmanning betraktat representera lika stort värde som nämnda område. Jag finner därför icke något att erinra mot att hemmanet varder tillagt allmanningen såsom ersättning för berörda område, och torde, om detta bifalles, allmänningsdelägarna få äga disponera försäljningsmedlen för området med samma rätt, varmed de nu innehava hemmanet.

Med hänsyn till bestämmelserna i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket läser emellertid tillstånd till försäljande av omförmälda del av häradsallmanningen icke kunna lämnas utan Riksdagens hörande. Jag tillåter mig i detta fall åberopa Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till 1910 års Riksdag angående tillstånd till försäljning av viss del av Gullbergs häradsallmanning. Såsom villkor för dylikt tillstånd torde i nu förevarande fall endast behöva föreskrivas, att hemmanet Betlehem tillägges allmanningen

och således erhåller samma natur som denna samt förenas under gemensam hushållning med densamma.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå Riksdagen medgiva

att ovan omförmälda område om 50 hektar 75 ar av Lösings häradsallmänning må av delägarna försäljas till Östergötlands läns landsting under villkor att i stället skattehemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Betlehem nr 1 i Krokeks socken av samma län tillägges häradsallmänningen och förenas under gemensam hushållning med densamma.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till Riksdagen.

Ur protokollet:
Curt Rohtlieb.